

POSUDEK

Tereska, Martin (2021). *Tridens nestability v Mali: Terorismus, organizovaný zločin a povstalecké skupiny*. Hradec Králové: Filozofická fakulta UHK, 90 s.

Téma diplomové práce se zabývá jednou z palčivých otázek současné africké politiky v regionech na pomezí arabské a subsaharské (tzv. černé) Afriky, kterými jsou bezesporu konflikty s náboženským kontextem. Výsledkem těchto náboženských a politických konfliktů pak zřetelná politická nestabilita, činnost nejrůznějších teroristických skupin, snaha o narušení státní celistvosti, cílený terorismus, pronikání a upevnění organizovaného zločinu, často s přeměnou v otevřené vojenské konflikty a občanské války. Případ Mali, jedné z nejchudších afrických zemí, která nastoupila na počátku 90. let úspěšný proces demokratizace, je toho příkladem. Z těchto důvodů jde o velmi vhodné a relevantní téma, vzhledem k současným světovým politickým trendům (světová válka s terorismem) navíc o téma vysoce aktuální.

Práce by se měla především z hlediska geografického vymezení zabývat problematikou Mali, ale autor svou pozornost zaměřil i na Nigérii. Z hlediska časového vymezení, které autor v úvodu příliš nespecifikuje, jde víceméně o období posledních deseti let. Z hlediska obsahové je práce rozkročena mezi terorismus, organizovaný zločin a povstalecké skupiny, přičemž hlavní pozornost je spíše zaměřena na první téma (terorismus).

Celkové pojetí práce je značně problematické. Bohužel již po přečtení úvodu je naprosto zřejmé, že se diplomová práce obsahově posunula úplně jinam, než slibuje její název. Autor sám v úvodu přiznává, že jde víceméně o komparativní studii Mali a Nigérie a tomu odpovídá i struktura diplomové práce, kde jsou zpracovány kapitoly o terorismu v Mali a Nigérii, včetně komparace strategie vlád Mali a Nigérie.

Hlavním cílem diplomové práce je vymezení, co mohou elity, bezpečnostní síly a civilní organizace udělat při řešení příčin terorismu, povstaleckých aktivit a organizovaného zločinu a jak mohou zúčastnění aktéři zlepšit bezpečnostní prostředí v Mali (s. 4). Práce se podle autora snaží přispět k pochopení národního, regionálního a mezinárodního kontextu krize, když se rozsáhlé oblasti na území tzv. Azawadu dostaly do rukou teroristických skupin. Domnívám se, že zvolená metodologie odpovídá cílům diplomové práce, nicméně použití některých metod v práci částečně postrádám (zejména abstrakce, detailní analýza a konkretizace), jiné jsou spíše použity okrajově (indukce, syntéza).

Teoretický koncept je rozpracován v první části, kde se autor postupně snaží definovat na základě teoretické literatury termíny jako islamismus, džihadismus, terorismus, organizovaný zločin, některé teorie s nimi související, indexy terorismu, dále se věnuje povstalectví a vzbouřenectví. Čtenář se zde sice seznámí s hlavními teoretickými výklady těchto pojmů, ale víceméně jde o nepřiliš promyšlenou deskripci definic a postojů různých autorů (často ze starších textů) bez hledání svého postoje, propojení jednotlivých konceptů, zamyšlení se, zobecnění, vytvoření vlastního teoretického modelu použitelného pro potřeby této diplomové práce. Tento kritický názor recenzenta ještě podtrhuje neexistence závěrů nejen v teoretické části, ale ve všech ostatních částí. Autor se vůbec nesnaží o nějaké hlubší pochopení dané problematiky, vlastní shrnutí a vysvětlení dané problematiky a nenaznačuje, který teoretický model bude použit v analytické části.

Diplomová práce se skládá ze čtyř hlavních částí, a to rozpracování teoretického konceptu, deskripce Afriky jako nově základny terorismu, analýzy terorismu v Nigérii a komparace strategií maliské a nigerijské vlády. Pokud by se diplomová práce jmenovala *Tridens nestability v Mali a Nigérii: komparace terorismu, organizovaného zločinu a povstaleckých skupin*, tak bych zřejmě konstatoval, že má diplomová práce logickou strukturu. Pokud už vyjdeme z faktu, že diplomová práce se posunula trochu jinam, než napovídá její název, pak struktuře diplomové práce a následující komparaci by určitě pomohlo

rozdělení druhé části s vydělením kapitoly 2.3. a její převedení na úroveň části (podobně jako v případě Nigérie).

Bohužel vzhledem k názvu diplomové práce by recenzent více očekával hlubší analýzu tridentu v malijském prostředí. Čtenář se dovídá jen velmi málo o terorismu v Mali, prakticky velmi obecně o organizovaném zločinu a ještě méně o malijských povstaleckých skupinách. Trochu ironicky vyznívají tzv. ilustrativní kapitoly věnované Nigérii, které jsou ve srovnání s Mali mnohem obsažnější. Recenzent má pocit narychlo poskládaného textu, který se již objevil na řadě míst, bez nějakého vlastního přístupu a hodnocení. Analýza klíčových povstaleckých skupin působících na území Mali je zpracována na dvou stranách. Větší rozsah mají kapitoly věnované reakci vlád Mali a Nigérie a zejména pak mezinárodního společenství, které jsou víceméně převzaty z oficiálních zpráv a memorand OSN, EU, atd.

Dalším problémem je struktura některých kapitol. Kapitola nemůže mít dva krátké odstavce, musí vždy obsahovat úvod, výklad a závěr (viz např. kapitoly 2.2.2, 2.2.3, 2.3.1). Ostatně závěry fakticky chybí ve všech jednotlivých kapitolách, které velmi často končí přímými odkazy na odbornou literaturu, aniž by se autor pokusil o sebemenší reflexi textu, shrnutí či nějaké obecné generalizace. Obsah po formální stránce reflektuje všechny formální náležitosti, teoretický koncept, metodologii, i přehled výzkumu je přijatelný. Naprosto nedostatečný je obsah závěru, který se skládá z obecných frází, nicméně neodpovídá na hlavní výzkumnou otázku. Autor samozřejmě řešil tuto otázku v rámci kapitoly 4.3 (s. 61-64), ale čtenář není povinen hledat odpovědi na hlavní cíle vědeckého výzkumu někde v textu.

Přestože nejsem odborníkem na terorismus, nedomnívám se, že tuarežští bojovníci se vrátili do Mali z Libye, podle mého názoru kočují volně v daném sahelském prostoru. Pravdou je, že v Libyi se mohli lépe vyzbrojit než regulérní malijská armáda a že jejich úplné potlačení je právě víceméně nemožné k jejich kočovnému způsobu života. Taktéž mi v textu chybí jasné vymezení příčin konfliktu v Azawadu, vysvětlení s odkazem na marginalizaci regionu mi připadá příliš obecné. Osobně jsem měl vždy problémy s jasnou definicí terorismu (teroristické organizace) vs. boje za politickou nezávislost (povstalecké skupiny). Kdyby se autor skutečně věnoval více empirickým údajům o terorismu v Mali (útoky na civilní obyvatelstvo, únosy, vraždy civilistů, útoky na civilní objekty, hotely nebo památky často nesmírné historické hodnoty, atd.), mohl vytvořit mnohem plastičtější obraz terorismu, než jen obecná konstatování, zřejmě převzatá od jiných autorů či dokumentů mezinárodních organizací.

Recenzent se domnívá, že autor neprovedl pečlivou rešerši odborné literatury, v seznamu literatury jsou jen ojediněle a izolovaně zařazeny články z vědeckých časopisů, které se autorovi zřejmě podařilo stáhnout z internetu. Zcela podle jeho názoru chybí systematické zpracování klíčových časopisů věnujících se problematice terorismu, násilí, válkám, subsaharské Africe, zejména pak Sahelu. Chybí tam přitom některé práce napsány českými autory (např. recenzentova má publikace o Mali, či publikace o terorismu dr. Ondřeje Filipce, např. jeho Islamic State v nakladatelství Palgrave, atd.). Danou problematikou se posledních dvacet let zabývají desítky, možná stovky autorů, určitě existují desítky studií věnovaných problematice terorismu v Mali, postojům mezinárodní organizací a klíčových aktérů (EU, USA, UK, Francie, Rusko), vzniku Azawadu, povstaleckým skupinám atd. Ostatně zájem českých autorů o tuto problematiku v posledních deseti letech je neuvěřitelný.

Hlavním problémem diplomové práce je převažující deskripce a minimální snaha autora interpretovat, analyzovat a kriticky hodnotit získané informace a empirická data. Diplomová práce sklouzává po povrchu, fakticky nepřináší nic nového a objevného, ani aplikace teoretického konceptu není příliš zřetelná, takže nemůžeme posoudit, jaké typy násilí se v Mali (Nigérii) objevují, které jsou převažující a proč. Autor se příliš nepokusil propojit vymezené teoretické koncepty v empirické části, jako např. cíle terorismu (koncept Ivor et al. 2014), druhy terorismu, nedovídáme se, jaký typ „terorismu“ v Mali (Nigérii) převažuje (viz

model Janků, Zelinka 2009). Je naprosto nepřijatelné, aby teoretický koncept Celsa (2015) se rozebíral až v empirické části věnované Boko Haram, proč nebyl aplikován i na Mali?

Po formální stránce příliš nechápu význam přílohy, protože stejné grafy a tabulky jsou uvedeny (správně) v textu diplomové práce, práce nebudu hodnotit po gramatické stránce, protože je ve slovenštině, ale jen několik faktických poznámek. Na s. 1 bych vložil slovo vyhlášení (po vyhlášení politické nezávislosti), číslovky 1-9 se slovně vypisují, v diplomové práci jsou určité problémy se psaním velkých písmen (Francouzský prezident, Tuarežští povstalci, Tuarežský konflikt, atd.), pokud má publikace dva autory, není možné psát o jednom autorovi (s. 5), zbytečné opakování informací o rozloze a počtu obyvatel Mali (s.2+s.34), a některé další.

Celková úprava textu se mi zdá v pořádku, autor cituje podle citační normy katedry. Autor vůbec nepoužíval poznámkový aparát. Některé texty diplomové práce (např. s. 34-40), jsou bez citací, přestože se v textu objevují zásadní informace, včetně numerických údajů.

Závěrem recenzent musí konstatovat, že diplomová práce je značně problematická. Jednak se autor zcela minul se zadáním diplomové práce, která se posunula úplně jinam, než naznačuje název diplomové práce. Diplomová práce má silný deskriptivní charakter, některé (zejména teoretické, ale analytické) texty vytváří pocit, že byly vytvořeny odstavci z jiných odborných publikací, které autor umně poskládal do celistvého textu. V diplomové práci recenzent postrádá v řadě kapitol vlastní postoje, názory, zhodnocení, či zobecnění. Teoretická část není příliš propojena s empirickým výzkumem, který je navíc velmi povrchní. Co se dá pozitivně hodnotit, je určitá snaha autora o komparaci strategie vlád Mali a Nigérie, kde autor dochází k určitým závěrům a hodnocení, případně vlastnímu názoru, jak řešit situaci v obou zemích. A to je i důvod, proč nakonec souhlasím s obhajobou diplomové práce před komisí, i když diplomová práce je značně problematická.

V Olomouci dne 22. května 2021

Doc. PhDr. Vlastimil Fiala, CSc.